

(НИН, 04.12.2008)

Вишегодишњи сукоб премијера Републике Српске Милорада Додика и међународне управе у БиХ вероватно још није ушао у фазу кулминације, али је ненадано добио нови заплет и потпуно неочекивано нашао на терену где га нико очекивао није – Влада Републике Српске поднела је кривичну пријаву против првог заменика високог представника у БиХ Рафија Грегоријана, групе иностраних и домаћих судија и тужилаца, заменика директора СИПА (полицијска агенција на нивоу БиХ) и неких домаћих новинара и то за „злочиначко удруживање против Републике Српске и њене легално изабране власти”.

Не зна се шта је веће изненађење – сам чин подношења кривичне пријаве или квалификација наведена у њој. И, сасвим очекивано, ово је топ-тема свих овдашњих јавних, кућних и кафанских анализа. Многе се питања и прогнозе: како се усудио, то је потез очајника, време је да се преиспита улога намесништва и њиховог рада и слично.

Ненавикли на озбиљније несташлуке домаћих политичких елита, након почетне збуњености из међународне управе су одговорили оштро. Грегоријан је поручио да Додик треба психијатар, а Лајчак сасвим одређено: „У сукобу већ има један велики губитник, а то је Милорад Додик и Република Српска”.

Додик у бројним изјавама покушава да објасни да ту нема ништа лично, да пријаву није поднео он већ Влада, а након Лајчакове претње заједничком изјавом огласили су се највиши функционери РС – Кузмановић, Радојичић, Радмановић, Додик и Живковић – тражећи да прокламована независност правосуђа буде и независност од међународне управе. Упозорили су да је припреман правосудни процес против Додика с политичком позадином да би био дисциплинован и то илустровали донедавним процесима против неких овдашњих политичких личности, који су завршени ослобађајућим пресудама, али су били разлог уклањања тих људи и спровођење оног чему су се противили.

Увеселавајући домаћу јавност а да не остане дужан америчком дипломати, Додик је Грегоријану вратио истом мером препоручујући му да он потражи психијатра.

Део медија наклоњених Додику покушава, прилично наивно, најновији заплет свести на раван личног сукоба Грегоријана и Додика. Грегоријану се тако покушавају наћи слаба места и нејасно је зашто прескачу неке сасвим озбиљне ствари. Тако се спомиње тачан податак да је он у америчком Конгресу пре годину дана рекао како Република Српска припрема издвајање из БиХ и да је за референдум припремила листиће, па је чак навео и штампарију где су штампани. Испоставило се, дабоме, да таква штампарија не постоји, да не постоје ни листићи, ни накана да се референдум спроведе. Ову лаж Грегоријану у Републици Српској нису опростили. Запамћен је и пре коју годину његов потез када је лично са фотоапаратом отишао на Пале и фотографисао кућу породице Караџић, а толико пута пре њега то су радили штокакви специјалци НАТО-а. То је доживљено као његов некакав лични егзибиционизам. Међутим, заборавља се или намерно прескаче чињеница да је Грегоријан Американац који се званично најдуже бави Босном. Био је дуго година у одељењу Стејт департмента за југоисток Европе, онда шеф политичког одељења НАТО-а у БиХ и слови за човека који је ујединио војску у БиХ, а то Дејтоном

није било предвиђено. Сада га званично титулишу као првог Лајчаковог заменика и супервизора за Брчко. Озбиљнији аналитичари чак су склони веровању да је он најјачи човек међународне управе у БиХ, а то темеље на чињеници да је свих пет намесника до сада било из европских земаља, али да су увек имали заменика Американца који је по правилу био задужен за послове дисциплиновања иза сцене.

Све ово, дабоме, Додик и његов тим добро знају, а опет су се упустили у, како би војници рекли, чеони судар тако да није без основа питање: бије ли Додик своју одсудну политичку битку и какве ће то последице имати за Републику Српску?

Историја односа Додика и оних који се подразумевају под појмом међународне управе објашњава штошта, али не све. Познато је да је Додик у рату предводио малу групу посланика који се концепцијски нису слагали са тадашњим вођством Републике Српске. Већ тада је успоставио прве западне контакте. После рата је постао, како се то овде говорило, пројекат међународне управе и само са два посланика, од 83 колико парламент броји, постао премијер РС. Плавшићеву су сви доживљавали као симбол промена, а њега као стварног владара. Добио је тада епитет „најкооперативнијег” међу српским политичарима. Без обзира на то што је био први пик западних скаута, није имао подршку српског бирачког тела и једва се одржао три године на власти. Након шестогодишњег опозиционог деловања на власт се вратио један нови Додик – зрелији, али сада уз пуно поверење српског бирачког тела, али са великим сумњичењем међународне управе. Тај процес је, иначе, закономерност – кога воле бирачи, није баш омиљен код намесништва.

На власт се вратио, познато је, на неколико сасвим једноставних ствари: „не дам Републику Српску, ако неко покуша њено укидање, организоваћу референдум за њено издвајање из БиХ”. Било је ту, разуме се, и обећања о офанзивном економском развоју. Намесништво и западне амбасаде су веровали да је нешто јача национална реторика код Додика била условљена захтевима Сарајева о укидању РС и жељом да се шармира бирачко тело. Међутим, када је Додик са својим људима запосео све институције РС и сва места предвиђена за Србе на нивоу БиХ и промовисао политику којом је заустављен пренос надлежности са ентитета, почели су први неспоразуми. До тада је нешто више од педесет надлежности пренесено на БиХ, а да Дејтоном није било предвиђено. У међународној управи су се прво чудом чудили где нестане онај Додик с којим су се тако лако договарали, а онда су почели да га јавно оптужују како не разуме шта подразумева „процес приближавања Европској унији”. Додатно их је расрдио чињеницом да је прилично лако стизао до неких важних адреса и људи на Западу. Он сам је признао да је сасвим легално ангажовао лобистичке куће у Вашингтону и Бриселу.

Када су се у делу невладиног сектора и медија у РС појавиле озбиљније групе незадовољних Додиковом владавином, намесништво је то искористило као прилику да Додика оптужи и за гушење демократије и права на другачије мишљење. Он сам неким трапавим јавним наступима само им је нудио аргументацију за такву оцену.

Офанзиван економски развој Додик изводи по обрасцу – брзо и што веће. Сумњив је био и због приватизације „Телекома” (купио га Телеком Србија). Неке заинтересоване западне компаније су извисиле, а са њима и њихови тајни лобисти запослени у међународној управи, задужени за развој демократије и сличним пословима. Ту није оптужен да је узео провизију, јер је Телеком Србија ипак државно власништво, али пуштена је прича како су то мутни и тајни политички пројекти Београда и Бање Луке. За узимање новца, међутим, осумњичен је у изградњи административног комплекса Владе

РС. Замера му се цена од више од сто милиона евра и чињеница да је посао добило предузеће „Интеграл” са седиштем у Лакташима, Додиковом родном месту. Исто предузеће ради и прву деоницу аутопута од Бање Луке до Градишке и ради ем споро, ем скупо – километар већ премашио једанаест милиона евра. И ревизија је утврдила да код аутопута није све у складу са процедурама, а и са ценом. Велики интерес за ову ситуацију су показали Тужилаштво БиХ, затим полицијска агенција СИПА која делује на нивоу БиХ и задужена је за организовани криминал. Влада РС је прво одбила да да документацију коју су ови тражили, а онда је, под притиском Брисела и Савета за имплементацију мира, ипак то урадила. Из владе су образложили да се они немају чега плашити јер је „све чисто”, али да документацију не дају због тога што је дело за које сумњиче кажњиво по Кривичном закону Републике Српске и да ту нема шта да траже Тужилаштво и Суд БиХ.

Дакле, и овде, као и у много безазленијим стварима, дошло је до сукоба надлежности између ентитета и БиХ. И ту се сада споре овдашњи правници. На политичкој равни, међутим, аналитичари који нису склони Додик у верују да је он поднео кривичну пријаву против Грегоријана и групе како би преухитрио и процес који се спрема њему и како би могао објашњавати да је реч о политичком прогону.

На унутрашњем плану, у економији, када цели свет страхује од рецесије, Додик у ствари крећу као у најбољој причи. Прошле недеље прорадила је рафинерија нафте у Броду која је годинама стајала и већ су је звали „гомила старог гвожђа”. Рафинерију је купила руска компанија „Зарубежнефт”, оспособила стару линију производње и годишње ће прерађивати милион и двеста хиљада тона сирове нафте, што је осамдесет одсто свих потреба целе Босне и Херцеговине. Почине инсталирање и нове линије која ће за две године прерађивати више од четири милиона тона сирове нафте, што не могу потрошити две Босне. Сада овде ради скоро хиљаду и по људи, а рачуна се на још осамсто нових радних места. Цели посао прати руска развојна банка „Вњешеконбанк” чији је председник Управног одбора руски премијер Владимир Путин. НИН-у је речено да је то део, и то важан део, руског државног пројекта снажног повратка на Балкан. То се упола гласа говори и у кабинетима међународне управе у БиХ и то је додатна замерка Додик у. Још једна добра економска вест учвршћује Додикову позицију на унутрашњем плану. Са аустријском компанијом „Штрабаг” потписан је уговор о изградњи мреже аутопутева у РС, вредан скоро три милијарде евра, што је за једну малу РС до јуче било буквално незамисливо. Модел је концесија – новац улажу Аустријанци и газдују путевима наредних тридесет година. Послови почињу већ на пролеће.

И у електропривреди Додик припрема врло амбициозне пројекте и тако добрим делом на унутрашњем плану стиче симпатије и стишава приче о криминалу и корупцији. Остаје, међутим, отворен сукоб са међународном управом који је ескалирао до мере када, кажу упућени, нерешен исход није могућ. У игри је неколико сценарија расплета. По једнима, Америка би могла жртвовати свог најјачег човека у БиХ тако што би га повукла на неке друге послове. Заговорници таквог веровања рачунају да БиХ више није приоритет Вашингтона, да је сада тешко заменити Додика који објективно у овом тренутку нема озбиљније конкуренције на унутрашњем плану. Уздају се они и у Додикове лобисте без којих, тврде, и није ушао и сукоб. Други, пак, верују да ће Додик на овај или онај начин отићи јер је зауставио пројекције прекомпоновања БиХ, које су већ утврђене пре свега у Бриселу, али и у Вашингтону. Рањив је, верују, јер све није чисто у тим великим инвестицијама. По њима, већ ускоро треба очекивати прва хапшења

Додик у окружењу

Пише: Бранислав Божић
понедељак, 08 децембар 2008 12:31

Додикових пословних и политичких пријатеља како би он ослабио до те мере када неће бити тешко извести завршни ударац. За такав расплет аргументацију виде у споменутој Лајчаковој изјави о унапред познатим губитницима, али и у већ толико пута овде виђеној ситуацији – једноставно, велики (мисли се на Грегоријана и Америку) не могу себи дозволити да изгубе у судару са неким тамо балканским политичарем.

Најнепристраснији, мада малобројни, али и таквих има, виде да се Додик налази у својеврсном окружењу и прогнозирају прилично много драме наредних месеци.